

# אלו הן הלוקין

ריב"ן

# פרק שלישי

## מכות

## כג.

(א) [ינמות 97 ד.], פסחים 97 ק"ט, כריתות י"א, ז"ק לז, (ד) [מוספתא פרק ד, (ה) שיעור 97 כ"ה, (ו) [מוספתא פרק ד, (ז) [מגילה י"ז, (ח) [ע"ז י"ד, (ט) תצא ס"ו רפ"ה, (י) תוספתא סוטה רפ"ד.

אין חוסמין. אין נגערין זה שלא תאמר אי אפשי צו: את המועדות. חולו של מועד: חג המצות תשמור. מפרש בחגיגה (דף י"ט.) אם צראשון וצשעי הרי כבר אמור הא לא צל להזכיר אלא על חולו של מועד שאסור צעשיית מלאכה: א"ל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס. היינו מעיד עדות שקר: אבקתא. כמו מיצק מאחריו: אפילו יתירי כח ואפילו חסירי מדע. דאין להקפיד צכך: אי אמרת בשלמא דאפילו חסירי מדע. יכולין להעמיד צהן היינו דאליטריך כו' למורז: מכה מועמת. כגון שאמדוהו לפחות מכה צסידור אחד: אין לי אלא מכה רבה כו'. רישא דצרייתא הכי איתא צסיפרי: אין לי אלא צומן שמוסיפין על מנין ארבעים על כל אומד ואומד שאמדוהו צית דין מנין ת"ל [א] לא יוסף מכל מקום מכה רצה אין לי אלא מכה רצה כו'.

אין לי דחייב על לא יוסף אלא צומן שהכה מכות הרצה על האומד מכות מועטות אפילו שתי מכות או אחת מנין דאסור להוסיף ת"ל [א] לא יוסף לא יוסף להכותו על אלה על מנין האומד: שהוא מכה רבה. שניתן להכותו צעל כורחו: כן נראה לרצי וצלשון אחר קיבל רצי: ה"ל ת"ר אחד האיש ואחד האשה צריעי ולא צמים צצרי רצי מאיר רצי יהודה אומר האיש צריעי והאשה צמים וחכמים אומרים אחד האיש ואחד האשה צין צריעי צין צמים והתניא רצי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה צריעי אמר רצי יחזק הא דקאמר רצי יהודה אחד האיש ואחד האשה צריעי הכי קאמר שניהן שוין צריעי דמשנתקלקלו צריעי פטורין אצל צמים איכא פלוגתא: קלה. נתקלקל צריעי ולישנא דקרא נקט ונקלה לשון זלוול: בין בראשונה בין בשניה. צין קודם שהכה כלל צין לאחר שהכה והיינו ראשונה הגצהה ראשונה שמגציה ידו להכות אם נתקלקל צאותה הגצהה מתמת פחד או שנתקלקל צהגצהה שניה דהיינו לאחר שהכה: פוטרין אותו. דנקלה קרינא ציה דהא קלה: נפסקה הרצועה. אם צהגצהה שניה נפסקה פוטרין אותו דהא נקלה צאותה הכאה שהכה ואם קודם שהכה נפסקה כשהרים ידו להכות אין זו קלה: צבשילקה קלה. פירושו לכשילקה יקלה שאמדוהו שאם ילקוהו מיד יתקלקל צריעי פוטריס דפן יוסף ונקלה כתיב דאין נותנין לו מכה שיקלה עליה מיד כן שמעתי אצל אמדוהו שלא יתקלקל עד לאחר המלקות מלקין אותו: קלה תחלה. קודם שקיבל שום הכאה מלקין אותו אחרי כן: **מתני'** על אחת כמה וכמה

### הגהות הגר"א

[א] גמ' לא יוסף. נמחק ונ"ב על א"ה (וכ"ה נספרי): [ב] רש"י ד"ה אין לי כו' לא צ"ל פן: [ג] שם לא יוסף. צ"ל על א"ה:

### תורה אור השלם

(א) ארבעים יבנו לא יוסף פן יוסף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיד לעיניו: [דברים כ"ה, ג] (ב) לא תחסם שור צרישו: [דברים כ"ה, ד] (ג) כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשה המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: [דברים כ"ה, ה] (ד) אלהי מפקה לא תעשה קד: [שמות ל"ו, י] (ה) את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חמש האביב כי בחמש האביב יצאת ממצרים: [שמות ל"ו, יח] (ו) ואנשי קדש תהיון לי וברשע בשרה מרפה לא תאכלו לבלב תשלבון אתו: [שמות כ"ב, ל] (ז) לא תשא שמע שוא אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס: [שמות כ"ב, א] (ח) ידע שור קנהו ונחמור אבום בעיני ישראל לא ידע עמי לא התבונן: [ישעיה א, ג] (ט) והיה אם בן הבית הרשע והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר: [דברים כ"ה, ב] (י) כי פל אשר יעשה מפל התועבת האלה ונקרתו הנפשות העשת מקרב עינים: [ויקרא י"ח, כ"א]

רבי יהודה אומר (ב) צעינן יתירי כח (ו) חסירי מדע. נ"ל דפליג אהנה קמא דאמר אין מעמידין כלל חסירי מדע דאין מדקדקין צצצר דצהא טעמא דגמרא אין נכון לכאורה לומר דלרצי יהודה מעמידין דוקא חסירי מדע:

### שניהם שוין (א). ומיהו אשה אף צמים:

**קלה.** כל הנתקלקל צריעי איש ואשה משגציה הרצועה להלקותו צראשונה או צשניה פוטרין אותו ואין מנין אותו כלל אצל נפסקה דוקא כי נפסקה צשניה שלקה אחת ולא שנפסקה צראשון קודם שלקה כלל: והצאת

המועדים כאילו עובד עבודה זרה דכתיב (י) אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה (י) את חג המצות תשמור ואמר רב ששת משום ר' אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים דכתיב (י) לכלב תשליכון אותו וסמך ליה (י) לא תשא שמע שוא וגו' קרי ביה נמי (י) לא תשיא: ושתי רצועות וכו': תנא של חמור כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא (י) ידע שור קנהו וחמור אבום בעליו ישראל לא ידע וגו' אמר הקב"ה יבא מי שמכיר אבום בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבום בעליו: ידה מפה וכו': אמר אביי שמע מינה כל חד וחד לפום גביה עבדינן ליה אמר ליה רבא אם כן נפיש להו רצועות טובא אלא אמר רבא אבקתא אית ליה כי בעי מיקטר ביה כי בעי מרפה בה: מלקין אותו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא (י) והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר רשעה אחת מלפניו שתי רשעיות מאחריו: אין מלקין אותו וכו': אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן מנין לרצועה שהיא מוכפלת שנאמר (י) והפילו (י) והא מיבעי ליה לגופיה א"כ לכתוב קרא יטוהו מאי הפילו ש"מ תרתי: המכה מכה בידו: תנו רבנן אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע רבי יהודה אומר אפילו (י) חסירי מדע ויתירי כח אמר רבא כוותיה דרבי יהודה מסתברא דכתיב (י) לא יוסף פן יוסף אי אמרת בשלמא חסירי מדע היינו דצריך לאזהורי אלא אי אמרת יתירי מדע מי צריך לאזהורי ורבנן אין מזרוין אלא למזורו תנא "כשהוא מגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתה מדידיה: והקורא קורא כו': תנו רבנן (י) הגדול שבדיינין קורא השני מונה והשלישי אומר הכהו בזמן שמכה מרובה מאריך בזמן שמכה מועמת מקצר והא אנן תנן חוזר לתחלת המקרא ומצוה לצמצם ואי לא צמצם חוזר לתחלת המקרא תנו רבנן (י) מכה רבה אין לי אלא מכה רבה מכה מועמת מנין ת"ל [א] לא יוסף אם כן מה תלמוד לומר מכה רבה לימד על הראשונות שהן מכה רבה: נתקלקל וכו': תנו רבנן (י) אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים וחכ"א אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי אמר רב נחמן בר יצחק שניהם שוין בריעי אמר שמואל (י) כפתוהו "ורץ מבית דין פטור מיתובי (י) קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרין אותו נפסקה רצועה בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין אותו אמאי להוי כרץ התם רץ הכא לא רץ ת"ר (י) אמדוהו לכשילקה (י) קלה פוטרין (י) אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו שנאמר (י) והכהו [וגו'] ונקלה ולא שלקה (י) כבר בבית דין: **מתני'** כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר (י) ונקלה אחד לעיניך כשלקה הרי הוא כאחד דברי רבי חנניה בן גמליאל ואמר רבי חנניה בן גמליאל מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו ר"ש אומר ממקומו הוא למד שנאמר (י) ונכרתו הנפשות העושות וגו' ואומר

### הגהות הב"ח

(א) גמ' (מ"ט משום נקלה) תל"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) שם ת"ר אמדוהו לכשילקה יקלה פוטרין וכו' מנ"ל יקלה מלקין וכו' ולא שיקלה כנר צצ"ד: (ג) תוס' ד"ה שניהם שוין בריעי ומיהו:

### ליקוטי רש"י

שארין חוסמין. לופין [סוחמין] טעמיה לכופה להחייב לו אלא כופין אותו וחולן, חוסמין לישנא דקרא קא נקט דליף מלא חסוס [יבמות ד.]. המבזה את המועדות. שטושה מלאכה בחולו של מועד דכתיב את חג המצות תשמור ונפקא לן במסכת חגיגה (דף י"ט.) איסור מלאכה בחולו של מועד [רשב"ם פסחים ק"ח.]. והמקבל לשון הרע. שמקבלו ומלאמנו על חבירו אע"ג דלקבוליה לא מיבעי ליה למישא ליה מיבעי כדמפרש במסכת נדה (דף ס"א.) וקרי ביה צ"א תשיא. נראה צעני דלא גרסינן לה דכולהו משמעת מלא תשא שכשמספר או מעיד הרי נפשא צפוי שמע שוא [רשב"ם פסחים ק"ח.]. אבקתא. קסור, אדוק. [עבודה זרה י"ד.]. התם רץ. ומצוה צמנוסה זו ואיכא ונקלה כיון שנקלה הכי הוא אחיך [שבועות כ"ה.]. כל חייבי כריתות שלקו. שהמרו צהן עדים על לאו שעמו כתיב ולקו צצית דין. נפטרו מידו כריתתן. שזו אין צ"ד של מעלה נפטרין [מגילה ד.].

### הגהות וציונים

[א] "נמי" ליתא באה"ת ובע"י דפוד"ר ובכתיב: [ב] בכתיב נוסף קרי ביה והכפילו, וכך מפרש מלאכת שלמה. רבינו בחיי ומהרש"א ותו"ש מביאים כן בשם הירושלמי: [ג] "אפילו" נוסף בדפוס פפ"ד"מ (ד"ס, ועיי' חילופי גרסאות): [ד] נ"א דתייתו מרזיא [וכ"א בערוך ערך רז א'] [גליין] ופירושו בכח, מהרש"א: [ה] רש"א אין מלקין [גליין]: [ו] מ"א שנקלה [גליין]: [ז] ס"א ניבטת [מלאכת שלמה]:

### אשר

שנתן לו נפשו. דמדה טובה מרובה ממדת פורענות (א) אחד מתמש מאות (ב) צמדת פורענות כתיב (שמות כ) פוקד עון אבות על צנים על שלשים ועל רבעים וצמדה טובה כתיב (ש) עושה חסד לאלפים ומתרגמין לאלפין דרי ארבעה דורות כנגד אלפים דורות היינו אחד מתמש מאות מיעוט לאלפים אינו פחות משני אלפים וכל שכן אם כפשוטו דמשמע אלפים עד סוף כל הדורות: דכתיב, אחר כל העריות ונכרתו הנפשות העושות הרי חייב צהן ונתן חיים למונע וצל מהס דכתיב קודם העריות ושמתם את חוקתי ואת משפטי וגו' (ב):

[א] נדצ"ל דאיצטריך כן לאזהורי (באה"מ): [ב] [צ"ל בב"ב כחו תו"ט] [גליין] רש"ש וכו"ה בכתיב: [ד] ברש"ש מוסף על אחד מחמש, ובכתיב ממדת פורענות דמדת פורענות אחת מחמש מאות במדה טובה דבמדת פורענות כתיב: [ה] נראה דתיבת "וגו" מיותר והד"א עם הדיבור הבא, וכ"ה בכתיב דיבור אחד, ושם ליתא תיבות "ושמתם את חוקתי ואת משפטי וגו'": [ו] עיין מהרש"א וחילופי גרסאות:



